

UDRUŽENJE BANAKA CRNE GORE
ASSOCIATION OF MONTENEGRIN BANKS

**Misija, ciljevi i plan rada Udruženja banaka Crne Gore za
2025.god.**

Januar 2025.god.

Program rada Udruženja banaka, polazi od ciljeva i zadataka iz djelokruga rada Udruženja, utvrđenih Statutom Udruženja banaka Crne Gore.

U Programu su data osnovna pitanja i zadaci kojima će se Udruženje baviti u narednom periodu, s tim što će se program dopunjavati, sa aktuelnim pitanjima koja proizilaze iz tekućih aktivnosti i interesa samih banaka članica Udruženja.

Uvod

Osnova funkcionisanja Udruženja banaka je jačanje povjerenja u bankarski sektor. Kao reprezent i prezentator definisanih zajedničkih stavova svih članica UBCG promoviramo saradnju sa domaćim institucijama, učestvujemo u koncipiranju zakonskih i podzakonskih akata koje se tiču bankarskog poslovanja. Pratimo trendove savremenog bankarstva i iniciramo adekvatnu edukaciju bankarskog kadra. Kvalitet se unapređuje adekvatnom saradnjom sa sličnim asocijacijama u inostranstvu, podržavanjem dobre bankarske prakse, trendova i standarda razvijenijih bankarskih i privrednih sistema.

Udruženje banaka Crne Gore je neprofitna organizacija koja se izdržava kroz članarinu. Kroz djelovanje Udruženja, kao reprezentativnog predstavnika bankarske struke, usklađuje se rad organa i tijela Udruženja gdje se Udruženje brine o izvršenju odluka koje odražavaju stav struke, koji se može razlikovati od stava laičke javnosti, gdje Udruženje mora biti taj most za premošćavanje nerazumjevanja.

UBCG ostaje posvećeno stvaranju pozitivnog uticaja u tri ključne dimenzije: ekonomskoj, socijalnoj i ekološkoj. U ekonomskoj dimenziji, kroz različite inicijative, banke nastoje da osnaže ekonomije podržavajući SMI, infrastrukturne projekte, podstičući finansijsku pismenost i promovišući održivi ekonomski rast. U socijalnoj dimenziji, banke se fokusiraju na inicijative koje unapređuju dobrobit pojedinaca i zajednice. U dimenziji životne sredine, kroz održive prakse i inicijative za obnovljivu energiju, banke su posvećene doprinosu zelenijoj planeti.

Predstojeći period promjena donijeće crnogorskim bankama kombinaciju regulatornih, tehnoloških i ekonomskih izazova, koji će zahtijevati prilagođavanje strategija i investicija. Ključne oblasti fokusa će uključivati stalni trend digitalizacije i automatizacije, naglasak na održivosti i ESG (ekološka, društvena i upravljanje), izazove u sajber bezbednosti i prevenciji prevara, nove oblike sistema plaćanja i nove načine rada u bankama. Naravno SEPA proces, uključujući TIPS klon koji će omogućiti Crnoj Gori da uspostavi savremeni nacionalni sistem instant plaćanja usklađen sa evropskim standardima, pripremajući se za nesmetani prelazak na originalni TIPS sistem (Target Instant Payment Settlement), nakon ulaska u Evropsku uniju.

Misija i ciljevi djelovanja Udruženja banaka Crne Gore

Misija Udruženja banaka je jačanje povjerenja u bankarski sektor. Kao reprezent i prezentator definisanih zajedničkih stavova svih članica UBCG promoviramo saradnju sa domaćim institucijama, iniciramo adekvatnu edukaciju bankarskog kadra i kvalitetnom saradnjom sa krovim evropskim institucijama kao što je EBF i MBS, kao i sa sličnim asocijacijama u inostranstvu, održavamo nivo praćenja trendova i standarda razvijenijih bankarskih i privrednih sistema.

Ciljevi i djelovanje Udruženja se oslikavaju kroz:

- Definisanje zajedničkih interesa članica UBCG i drugih učesnika u bankarskom poslovanju i upodobljavanje ambijenta za poslovanje zajedničkim interesima.
- Učvršćujemo povjerenje javnosti u bankarski sistem.
- Štitimo ugled i profesionalnost bankarske struke.
- Pomažemo u širenju novih znanja i primjeni novih tehnika i tehnologija u bankarskoj struci.
- Imamo aktivan doprinos procesima pridruživanja Evropskoj uniji, kroz harmonizaciju propisa sa EU.
- Jačamo ugled crnogorskog bankarstva međunarodnim kontaktima.
- Prikupljanje, analiza, distribucija i objavljivanje informacija od značaja za stanje i kretanje bankarstva u Crnoj Gori.

- Promovisanje dobre bankarske prakse, praktikovanje etičkog kodeksa, transparentnost poslovanja, kvalitetno obavljanje javnosti,
- Posredovanje u rješavanju sporova između članova Udruženja i/ili drugih učesnika u bankarskom poslovanju.
- Predlaganje, razvoj i nadzor primjene etičkog i profesionalnog kodeksa banaka i bankarskog osoblja.
- Kroz etiku i profesionalnost poslovanja, podrška finansijskom sistemu, a time i jačanje bankarskog sektora kroz unapređenje poslovnog okruženja u funkciji ekonomskog i društvenog razvoja.
- Inicijativnost za unapređenje zakonskog i institucionalnog okvira za bankarsko i finansijsko poslovanje, kao ključni element razvoja.
- Suzbijanje nelojalne konkurencije i promovisanje profesionalnog pristupa poslovanju.
- U cilju stvaranje kvalitetnijeg ambijenta za poslovanje, kroz trajni dijalog i partnersstvo sa regulatorom, poslovnim sektorom i javnim institucijama što kvalitetnija saradnja, zarad dizanja nivoa konkurentnosti ukupne privrede.

Djelatnost Udruženja ostvaruje se radom organa i tijela Udruženja: Skupštine, Upravnog odbora, Generalnog sekretara, Suda časti i Arbitraže

Program Udruženja jeste u skladu sa potencijalom, što znači da se pod tim pojmom podrazumjevaju ukupni izvori sredstava, raspoloživih ljudskih resursa i participacija članica.

Programske odrednice rada Udruženja banaka Crne Gore

Reforma bankarskog sektora predstavlja značajan element tranzicionog procesa jedne zemlje, tako da konstatacija CBCG o harmonizovanom regulatornom okviru raduje. Razvijen bankarski sistem čini preduslov za razvoj cijelokupne ekonomije i predstavlja pokretač za mnoge druge privredne aktivnosti. Zdrav i stabilan bankarski sektor obezbjeđuje povjerenje neophodno za ulaganje domaćeg i stranog kapitala. Kvalitetan bankarski sektor pored toga obezbjeđuje dodatni, ili početni kapital za obavljanje poslovnih aktivnosti, posebno za mala i srednja preduzeća, koja su generator ekonomskog rasta.

Želimo posebno staviti fokus na rad odbora Udruženja, gdje u odborima treba da budu zastupljeni najbolji kadrovi banaka, operativno upućeni, koji rješavaju konkretne probleme u svom domenu, uz usvojenu širinu poznavanja banakarskog poslovanja, da kroz zajedničko djelovanje dolazimo do optimalnih rješenja u postojećim uslovima poslovanja.

Programska postavka, a inače je proces koji traje, je implementacija međunarodnih pravila kojim se unapređuju tehnike i tehnologije bankarskog i finansijskog poslovanja kroz uvođenje standardizovanih finansijskih instrumenata. Posebna pažnja mora se posvetiti jačoj organizaciji, profesionalne obuke kadrova u oblasti bankarske struke, organizovanju stručnih skupova, savjetovanja, okruglih stolova, seminara i drugih oblika edukacije. U tom cilju ojačaće se sadržaj časopisa koji se neće baviti samo teorijskim postavkama, već i praktičnim problemima sa kojim se susreću banke u Crnoj Gori i okruženju. Imamo zemlje u regionu koji su već u Evropskoj uniji, tako da njihova iskustva mogu dati impulse lakšeg prevazilaženja prepoznatih nestandardizovanih procesa. Poseban akcent se mora staviti na regionalnu saradnju, ali naravno i sa inostranim asocijacijama i institucijama EU.

U cilju jačanja povjerenja u ukupan finansijski sistem, unapređenja stabilnosti i sigurnosti bankarskog sistema, blagovremene identifikacije, minimiziranja negativnih uticaja i rizika, pratićemo monetarnu i finansijsku politiku kroz razmjenu informacija sa nadležnim institucijama i prezentovati stav struke koji je filtriran postavkama članica udruženja, po svakom konkretnom izazovu.

U cilju podsticanja i očuvanja monetarne stabilnosti, pratićemo politiku obavezne rezerve zasnovanu na ocjeni efektivnosti i efikasnosti primjene postojećih rješenja i instrumenata i po potrebi implementacije drugih instrumenata monetarne politike.

U tom kontekstu, kroz adekvatne analize pristupnih informacija pratićemo i analizirati stanje u bankarskom sistemu, kontinuirano preispitivati pomenutu politiku obavezne rezerve, kao najznačajnijeg instrumenta monetarne politike. Naglašavati bitnost i efikasnost primjene ovog

instrumenta i po potrebi, pokrenuti inicijativu da bi se korigovala stopa obavezne rezerve i/ili obuhvata osnovice; promovisati jačanje korporativnog upravljanja i upravljanja rizicima u bankama i nastaviti sa daljom implementacijom međunarodno prihvaćenih standarda i principa poslovanja u bankarskom poslovanju.

Aktivno ćemo učestvovati u definisanju mjera na finansijskom restrukturiranju dugova kod finansijskih institucija, u cilju podsticanja oporavka ekonomski održivih privrednih subjekata i ublažavanja problema nekvalitetnih kredita, stimulisanja privrednog rasta i razvoja i u konačnom, očuvanja stabilnosti finansijskog sistema. Nastaviće se sa harmonizacijom regulatornog okvira sa pravnom tekovinom EU, u skladu sa utvrđenom dinamikom i jačanjem prekogranične saradnje.

Trudićemo se da se unaprijedi struktura administrativnih kapaciteta, sa kvalifikacijama, znanjima i vještinama neophodnim za sprovođenje funkcija Udruženja banaka Crne Gore. Ravnajući se sa najvišim standardima transparentnosti, nastojaće se da javnosti obezbijedimo pravovremene, pouzdane i relevantne informacije o svom radu, a u skladu sa Statutom Udruženja. Sa druge strane razvijamo sisteme praćenja poslovnih pokazatelja banaka koje ćemo upoređivati sa sistemskim informacijama, sa pozicioniranošću svake banke po raznim osnovama.

Na adekvatan način razvijaćemo i ostale oblasti od značaja za ostvarivanje ciljeva i izvršavanje funkcija Udruženja banaka Crne Gore, poput praćenja razvoja informacionog sistema, standard u borbi protiv pranja novca i finansiranja terorizma, unapređivanja sistema za upravljanje operativnim rizikom, bezbjednošću informacija, kontinuitetom poslovanja, unapređivati postojeću i razvijati novu statističku osnovu i instrumente za praćenje finansijskih indikatora poslovanja sa ciljem adekvatne identifikacije i procjene potencijalnih rizika koji mogu uticati na bankarsko poslovanje u Croj Gori. Proces koji traje morao bi biti usavršeni ambijent za efikasniju zaštitu povjerioca, kroz praćenje pravne regulative koja utiče na bankarsko i finansijsko poslovanje.

Programska je postavka aktivno učešće pri svim promjenama Zakona o platnom prometu koji se usklađuje sa međunarodnim standardima i

praksom. Potom praćenje i unapređenje rada kreditnog registra CBCG kao servisa svih banaka. Sagledati infrastrukturne resurse i kapacitete za formiranje međubankarskog tržišta novca. Naravno praćenje donošenja svih odgovarajućih podzakonskih akata.

Prioriteti koji se nameću u regulatornom okviru

Pred Udruženjem predstoji veliki posao adaptacije na poslovanje na putu i nakon ulaska Crne Gore u Evropsku uniju, odnosno poslovanje nakon ulaska Crne Gore u Ekonomsku i monetarnu uniju, gdje moramo biti prisutni i participirati u implementaciji, što znači:

- Aktivno participirati u izradi podzakonskih akata
- Ispratiti proces organizovanja Tržišta novca ukoliko se iskaže potreba, ili interes sistema bankarskog
- Pratiti koje će se aktivnosti definisati na kreiranju sistema izvještavanja monetarno-finansijskih institucija prema CBCG kojim se želi obezbijediti usklađenost monetarne i finansijske statistike u oblasti bilansne statistike i statistike kamatnih stopa;

Na osnovu potpisanog Memoranduma o saradnji CBCG sa Evropskom bankarskom agencijom (EBA) i centralnim bankama u regionu raditi na jačanju saradnje sa CBCG i razmjeni informacija sa ciljem boljeg sagledavanja potencijalnih rizika i njihovog uticaja na bankarski sistem;

Programski želimo da definišemo i aktivnosti na promovisanju i podizanju nivoa finansijskog znanja kroz učešće predstavnika Udruženja kao gostujućih predavača u visokoškolskim institucijama, organizovanju i pružanju pomoći u istraživanjima iz oblasti bankarstva i finansija.

Posebno mjesto zauzima Saradnja sa međunarodnim bankarskim institucijama gdje se nameće saradnja sa.

- Evropskom bankarskom federacijom
- Evropskim komitetom za bankarske standard

- Saradnja sa Finance in Motion i EFSE, njemačkim fondovima za podršku zemljama u razvoju, gdje imamo podršku u dovođenju kvalitetnih predavača
- Bliska saradnja sa Interbalkanskim Forumom udruženja banaka
- Saradnja sa ATTF – agencijom za transfer finansijskih tehnologija iz Luksemburga, gdje postoji dugogodišnja saradnja u obukama bankara raznih profila, kroz prezentovanje međunarodnih standarda i prakse poslovanja banaka u Evropskoj uniji, kao i
- Proširiti saradnju sa WIB – Varšavskim institutom za bankarstvo.
- Ispratiti proces FATCA i pripremu za istu komunikaciju sa EU institucijama.

Odnosno sagledati sva dostignuća dosadašnjeg rada i mogućnosti unapređenja poslovanja u Udruženju pod svim osnovama saradnje kako sa domaćim tako i inostranim institucijama koji doprinose kvalitetnijem položaju sistema bankarstva i finansijskog Crne Gore. Praćenje rada po raznim osnovama radi se i preko stručnih odbora koji predstavljaju radna i savjetodavna tijela Upravnog Odbora kroz::

- Odbor za poslove sa građanima,
- Odbor za poslove računovodstva,
- Odbor za pravna pitanja,
- Odbor za platni promet,
- Odbor za digitalizaciju
- Odbor za Cyber security, CISO
- Odbor za poslove sa inostranstvom,
- Odbor za rizike,
- Odbor za bankarske standarde,
- Odbor za internu reviziju i kontrolu,
- Odbor za problematiku sprečavanja pranja novca i finansiranje terorizma,
- Odbor za usklađenost poslovanja (Compliance)

Efikasnim korišćenjem resursa, implementacijom primjera dobre prakse i kreiranjem dobre atmosfere za rad, stvaraćemo uslove za kvalitetnije

ostvarivanje funkcija i realizaciju radnih procesa, bolju motivaciju i angažovanje zaposlenih i smanjenje troškova poslovanja;

Pitanje FATCA implementacije je navedeno kao urgentno za rješavati. Upućujemo na zaključak sa zadnjeg sastanka oko ovog pitanja je da Prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o poreskoj administraciji, kojim se obezbjeđuje pravni osnov za donošenje pravilnika, kojim se propisuje način izvještavanja o računima koje posjeduje, ili kontroliše rezident države članice EU, ili druge države odnosno teritorije države u Crnoj Gori, nalazi se u skupštinskoj proceduri. Potrebno je pripremiti Informaciju o potrebi potpisivanja Sporazuma između nadležnih poreskih organa Crne Gore i SAD-a, kojim je uređeno tehničko rješenje za razmjenu podataka, sa prijedlogom da se za njegovo potpisivanje ovlasti ministar finansija i socijalnog staranja i uputiti je Vladi Crne Gore na usvajanje. Ranije je ukazano da treba definisati rok u kome će se objelodaniti tehničko Uputstvo za izvještavanje. Propisati Izjavu o rezidentnosti, u prilogu Pravilnika za FATCA klijente, gdje u dijelu 17, predviđena je pisana izjava o rezidentnosti, stav je da treba da se propiše Obrazac te Izjave i da bude u prilogu Pravilnika. Rješiti pitanje u vezi sa načinom izvještavanja iz međudržavnog sporazuma, koji nije do kraja definisan (IGA1 ili IGA2). Da li je potpisan novi sporazum međudržavni? Potrebno je, donijeti tehnička uputstva za izvještavanje, na osnovu kojih ćemo nadogradjivati IT sisteme, pa tek kad sva tehnička i pravna infrastruktura bude ostvarena, tek od tada predvidjeti rok za početak primjene ovog Pravilnika. U ovom trenutku, akta/uputstava/instrukcija Poreske uprave nema. Hrvatska regulativa nije relevantna uopšte.

Neophodno je razdvojiti izvještavanje o FATCA klijentima od EU klijenata kod kojih treba uvesti kriterijume za identifikaciju EU klijenata, politike i procedure u kojima se utvrđuju principi identifikacije. Nijesu definisani interni parametri za bilježenje EU klijenata u sistemima banke, a nisu definisani ni izvještaji o ovoj kategoriji klijenata. Očekuje se od MiF da ima odgovor i na pitanje kada će se objelodaniti tehničko Uputstvo za izvještavanje.

Udruženje banaka je delegiralo članove radne grupe, što je i potvrđeno dopisom Ministra finansija prije tri godine. Preko delegiranih članova treba

da budemo obavješteni o toku implementacije, što je i cilj formiranja radnog tima.

1. Vezano za implementaciju softverskog rješenja:

- ✓ Neophodno je odrediti IT infrastrukturu za dostavljanje predmetnih izvještaja Upravi prihoda i carina
- ✓ U cilju usklađivanja bankarske IT infrastrukture, neophodno je budžetom planirati IT razvoj u svakoj banci posebno, što je moguće tek nakon što predmetno rješenje bude poznato i objavljeno, dodatno budžetiranje je proces koji se obavlja na godišnjem nivou, stoga ove aktivnosti su realne da budu sprovedene do polovine 2022. godine.
- ✓ Neophodno je odložiti primjenu pravilnika najmanje 6+6 mjeseci, u cilju obezbjeđivanja uslova za primjenu i kreiranje izvještaja

2. Vezano za potpisivanje Sporazuma (dogovor) nadležnih poreskih organa CG i SAD

Potrebno je da direktori Uprava prihoda i carina CG i SAD-a potpišu Sporazum (dogovor) nadležnih organa kojim se preciznije definišu tehnička uputstva izvještavanja, shodno članu 3 stav 6 FATCA Sporazuma, kojim je propisano da nadležni organi CG i SAD-a zaključuju sporazum ili aranžman na osnovu postupka zajedničkog dogovaranja, kojim se uspostavljaju postupci za obaveznu automatsku razmjenu informacija i propisuju pravila i procedure potrebne za sprovođenje FATCA Sporazuma.

3. Vezano za nemogućnost da se ispune već ranije definisani rokovi za dostavljanje izvještaja, koji su bili:

- ✓ Od strane finansijske institucije Upravi prihoda i carina rok: 30.06.2021. godine
- ✓ Od strane Uprave prihoda i carina ka IRS SAD rok: 30.09.2021. godine

4. Vezano za primjedbe na Nacrt Pravilnika, iz bankarske industrije je istaknuto sljedeće:

- ✓ U tekstu pravilnika neophodno je terminologiju prilagoditi nacionalnim propisima i u kontekstu našeg zakona taksativno odrediti lica koja imaju obavezu izvještavanja, lica o kojima se izvještava i uslove i novčane iznos koji određuju izvještaje;
- ✓ Propisati dinamiku dostavljanja izvještaja;
- ✓ Format i sadržinu podataka o kojima se izvještava, time propisati i izgled i sadržinu izvještaja;
- ✓ Izostaviti određivanje formi organizovanja o kojima se ne izvještava, jer se ne mogu oformiti u Crnoj Gori (npr.Trust);
- ✓ U pojmovniku definisati sve institucije koje izvještavaju, koje su izuzete od izvještavanja i koje su predmet izvještavanja.

Ministarstvo finansija je koordinator i Udruženje poštuje proceduru. Međutim, isto tako ne uvažavajući preporuke i dobru bankarsku praksu, implementacijom pravnih i tehničkih uslova neusaglašenih sa bankama koje trebaju to da realizuju ne bi bilo dobro. Podsjećamo na prethodno date postavke MiF koje nijesu bile adekvatno definisane, što znači uz potrebe prilagođavanja, pojašnjenja i inkorporiranosti u naš pravni sistem utemeljeno u propisima Crne Gore. Upravo su na takav proces bankari ukazali u pisanoj formi, a nepoštovanje dobre prakse smatram da bi bilo kontraproduktivno. G-đa Milošević kao predstavnik UBCG u radnom timu je razmjenila informaciju sa predstavnicima Odbora za usklađenost poslovanja pri UBCG i pretočila stavove kroz sugestije, komentare na konkretno predložen tekst PRAVILNIKA O BLIŽEM NAČINU IZVJEŠTAVANJA O RAČUNIMA REZIDENATA DRŽAVE ČLANICE EVROPSKE UNIJE ILI DRUGE PORESKE JURISDIKCIJE što smatram da će MiF sa dužnom pažnjom sagledati.

Udruženje je ukazalo MiF da pored navedenih stavki, obavezan je testni period koji je karakterističan za implementaciju ovakvih zahvata, bilo po zahtjevu SAD ili EU (bankari smatraju da trebaju biti odvojeno tretirani uslijed originalnosti) za optimalnu implementaciju. Uz navedene opservacije, jasno je da se potvrdila ranije preuzetu odgovornost.

Program praćenja unapređenja kvaliteta finansijskog izvještavanja u Crnoj Gori

Obaveza Udruženja je i praćenja razvoja Strategije za unaprijeđenje kvaliteta finansijskog izvještavanja. Ovaj jasan i sistematičan program mjera za poboljšavanje zakonskog okvira, institucija i računovodstvene profesije, posebno u dijelu koji se odnosi na računovodstvo, reviziju i poslovnu kulturu, a sve u cilju dostizanja visokog kvaliteta finansijskog izvještavanja. Strategija ima za cilj da prepozna i formuliše korake i instrumente koji će voditi usklađivanju regulatornog okvira finansijskog izvještavanja sa usvajanjem standarda. Cilj je povećanje povjerenja svih zainteresovanih subjekata u finansijske izvještaje privrednih društava u Crnoj Gori, gdje banke imaju poseban interes. Takođe, Strategija treba da posluži i kao instrument za usaglašavanje buduće tehničke pomoći sa razvojnim partnerima, kao što su Evropska razvojna banka, Svjetska banka i druge institucije.

Pouzdanost i uporedivost finansijskog izvještavanja su preduslovi za efikasnost finansijskog tržišta i mogućnosti minimiziranja rizika na njemu. Finansijske institucije (banke, osiguravajuće kompanije, učesnici tržišta kapita, šeme zaštite investitora i sl.) upravljanje rizicima poslovanja sa klijentima i ukupnim rizicima u svom poslovanja baziraju na raspoloživim finansijskim informacijama. Zato je od velikog značaja da regulatori i supervizori finansijskog tržišta utiču na kvalitete finansijskog izvještavanja institucija koje regulišu i prema kojima supervizorski djeluju i da utiču da ove institucije zahtijevaju u procesu upravljanja rizicima (prilikom odobravanja kredita, emisija akcija i drugih finansijskih instrumenata, poslovanja u osiguranju i sl.) provjerljivost, kvalitet i blagovremenost dostavljanja finansijskih izvještaja svojih klijenata ili makar onih prema kojima su visoko izložene.

Strategija prepoznaje pozitivne refleksije postavke Udruženja kao i:

- Vlada Crne Gore,
- Centralna banka Crne Gore,
- Komisija za hartije od vrijednosti,
- Institut sertifikovanih računovođa Crne Gore,
- Privredni sud
- Ministarstvo za ekonomski razvoj.
- Fond za osiguranje depozita

Sveobuhvatni strateški prioritet Crne Gore su evroatlanske integracije, odnosno integracije u EU. Pored jasnog političkog opredjeljenja otvorenost i značajna povezanost crnogorske ekonomije sa ekonomijom EU i zemljama regiona čini takvo opredjeljenje i ekonomski potpuno logičnim. Dugoročno stabilna i konkurentna ekonomija predvidivih pravila igre je garant razvoja istinske tržišne privrede koja se zasniva na slobodnoj razmjeni svojinskih prava u cilju ispunjavanja jednog od kopenhaških kriterijuma pridruživanja EU.

Potreba za unaprijeđenjem finansijskog izvještavanja je opšti trend prepoznat i u najrazvijenijim tržišnim ekonomijama i finansijskim sistemima. Ovo je uslovljeno finansijskim krizama i korporativnim skandalima koji su bili prisutni u kasnim 90-im na tržištima u razvoju i u industrijalizovanim zemljama proteklih decenija.¹

Dobro finansijsko izvještavanje pomaže izbjegavanju kriza i korporativnih skandala i ima pozitivan uticaj na ukupna ekonomska kretanja. Unaprijeđeno finansijsko izvještavanje bi moglo pomoći u:

- aktiviranju domaće štednje i privlačenju više stranih direktnih i portfolio investicija;
- olakšavanju dostupnosti kreditima manjim preduzećima;
- omogućavanju investitorima u veća preduzeća da bolje procjenjuju perspektive preduzeća i da donose investicione odluke i glasaju na osnovu dobre informisanosti.

Pored toga, ispravno finansijskog izvještavanje bi:

1 Krize finansijskog sistema u Jugoistočnoj Aziji proistekle iz prakse slabog finansijskog izvještavanja imale su značajne makro-ekonomske posljedice na zemlje kao što su Tajland (pad od 10% u BDP u 1998), Južna Koreja (pad od 7% u BDP u 1998) i Indonezija (pad od 13% u BDP u 1998). Značajno je da su ove krize imale nesrazmjerno negativne efekte na siromašne stvarajući preokret u upisu u školama, ozbiljne zdravstvene implikacije, i sl. Enron je pokrenuo stečajni postupak 2001. godine rezultirajući gubitkom u iznosu od 67 milijardi američkih dolara, u tržišnoj kapitalizaciji. Kao posljedica, hiljade zaposlenih širom svijeta izgubilo je posao i hiljade zaposlenih i penzionisanih izgubili su značajan udio penzione nadoknade. Takođe, Parmalat je prijavio obaveze nižim nego što zaista jesu za oko 14 milijardi američkih dolara. Kao posljedica, 36 hiljada poslova u 65 zemalja stavljeni su na kocku i 5 hiljada poljoprivrednika još uvijek nijesu dobili 150 miliona američkih dolara (30 hiljada američkih dolara po poljoprivredniku).

- povećalo sigurnost u funkcionisanje finansijskih tržišta;
- ojačalo korporativno upravljanje omogućivanjem akcionarima i javnosti da nadgledaju rad uprave;
- potpomoglo transparentan i korektan process privatizacije kompanija u državnom vlasništvu.

Neophodnost kvalitetnog finansijskog izveštavanja vremenom sve više dobija na značaju. Povećava se broj finansijskih izvještaja, broj korisnika i institucija za kontrolu kvaliteta finansijskih izvještaja. Otuda potreba za uspostavljanjem koncepta kvaliteta i kontrole kvaliteta. Savremeni koncept kontrole kvaliteta podrazumijeva uvođenje standarda kvaliteta finansijskog izveštavanja, zasnovanih na principima upravljanja ukupnim kvalitetom. Realizacija kvalitetnog finansijskog izveštavanja, kao i upravljanje ukupnim kvalitetom samog izveštavanja podrazumijevaju sagledavanje i ocjenu ukupnosti obrazovanja računovodstvene profesije. U tom smislu, ukupnost koncepta kvaliteta, upravljanje kontrolom kvaliteta finansijskog izveštavanja, podizanje obrazovnog nivoa računovodstvene profesije uvažavanjem međunarodne profesionalne računovodstvene regulative iz ove oblasti, kao i njihov međusobni uticaj, predmet su detaljnije pažnje Strategije i akcionog plana za unaprijeđenje kvaliteta finansijskog izveštavanja u Crnoj Gori.

Poboljšanje kvaliteta finansijskog izveštavanja pruža se i izvan specifične oblasti računovodstva i revizije. Strategija odnose se na bolje finansijsko izveštavanje, ostvarivanje ekonomskog rasta i evropske integracije kroz usvajanje i ispunjenje relevantnih djelova *acquis communautaire*, kao i usvajanje najbolje međunarodne prakse i standarda.

Odnos banaka sa izvršiteljima

Udruženje banaka Crne Gore i Komore izvršitelja treba da nastoje da definišu oblike saradnje, odnosno stalno da se radi na unapređenju, kako bi na zakonit i svrsishodan način ostvarili međusobnu saradnju i zajedničko funkcionisanje u svijetlu poštovanja imperativnih propisa koji regulišu svaku od ove dvije djelatnosti, gdje treba posebno obratiti pažnju na:

- Pravila i postupanja banaka po zahtjevima izvršitelja;

- Izvršitelji kao klijenti banaka;

Praćenje načela, prakse i potencijala Garantovanja depozita

Pravni osnov za donošenje metodologije za obračun premije na bazi rizika pojedine kreditne institucije (Sl.list CG br.129/20 i 070/23) sadržan je u članu 36 stav 1 Zakona o zaštiti depozita (Sl.list CG br.72/19).U skladu sa Direktivom 2014/49 EU koja propisuje harmonizaciju mehanizama sistema zaštite depozita, predviđeno je prikupljanje premije zasnovane na riziku.

- Na dan 31. Decembar 2024. God. Sredstva Fonda iznose 213.176.914,00 eura.
- Ukupni garantovani depoziti iznose 2.408.682.884,00 eura, što predstavlja rast od 11,02% u odnosu na kraj 2023.god.)
- Koeficijent pokrivenosti garantovanih depozita sredstvima Fonda iznosi 8,85%

Ciljani iznos od 10% ukupnih garantovanih depozita nije dostignut u prvobitnoj fazi akumulacije iz dva ključna razloga:

- ✓ Značajno smanjenje sredstava Fonda uslijed isplate depozita u dva zaštićena slučaja iz 2019.god. nakon kojih je koeficijent pokrivenosti iznosio 4,27%.
- ✓ Natprosječan rast ukupnih depozita u periodu 2021-2024.god. uslovljen nepredvidivim faktorima. S obzirom na to da se visina redovne premije utvrđuje u posljednjem kvartalu tekuće godine za narednu godinu, predviđene premije su bile niže od rasta garantovanih depozita.

Uzimajući u obzir procjene da će Crna Gora pristupiti EU do 2028.god. (pri čemu će garantovani iznos depozita biti povećan na 100.000,00 eura) Fond je definisao novu fazu akumulacije od 1. Januara 2025.god. do 31. Decembra 2028.god.

Za utvrđivanje iznosa redovne premije za 2025.god. korišćena je projekcija sredstava Fonda u skladu sa očekivanim prihodima i troškovima poslovanja. Fond očekuje da će koeficijent pokrića dostići ciljani iznos znatno prije kraja faze akumulacije, odnosno tokom 2027.god.

Prema čl.37 stav 2 Zakona o zaštiti depozita, nakon dostizanja ciljanog iznosa od 10% Fond će redovnu premiju održavati samo na nivou neophodnom za pokrivanje rasta garantovanih depozita. To znači da će premija tada biti značajno smanjena ili privremeno suspendovana.

Načela za uspostavljanje sistema garantovanja depozita u EU utvrđena su Direktivom iz 1994. godine (Directive 94/19/EC) i izmjenom direktive iz marta 2009. godine (Directive 2009/14/EC). Kod usvajanja Direktiva 94/19/EC, pored uobičajenih razloga koji se odnose na stvaranje uslova za harmoničan razvoj aktivnosti kreditnih institucija i unapređenje slobode kretanja kapitala, kao ključni razlozi za njeno predlaganje i usvajanje navedeni su utvrđivanje sistema obavezne zaštite depozita kao suštinskog elementa za okončanje procesa formiranja unutrašnjeg tržišta i neophodna dopuna sistema supervizije kreditnih institucija kroz solidarnu pomoć učesnika jednog finansijskog tržišta u slučaju neuspješnog rada bilo koje od njih. Zbog hitnosti garantovani depozit u martu 2009. godine u EU utvrđen u visini od 50.000 eura, ali je ostavljena mogućnost razmatranja garantovanog depozita na iznos od 100.000 eura, koji se očekuje pristupanjem Crne Gore Evropskoj Uniji.

Novim zakonom se značajno skratio rok za isplatu (sa 90 dana po prethodnom na 20 dana po novom zakonu). Usvojen je akt od strane Fonda za zaštitu depozita, kojim je stupio na snagu novi obračun premije po bankama od januara 2021.god. gdje je u prvom planu rizičnost same banke, umjesto prethodnog linearnog pristupa, pa banke koje su pod mjerama Regulatora će izdvajati mnogo veće sume u odnosu na depozite nego banke koje su klasifikovane u A kategoriju.

Fond je dužan da obezbijedi da sredstva Fonda dostignu ciljani iznos od najmanje 10% ukupnih garantovanih depozita svih kreditnih institucija. Ako sredstva iz člana 31 stav 1 tač. 1, 2, 3, 4 i 6 ovog zakona pređu minimalni ciljani iznos od 10% iznosa ukupnih garantovanih depozita svih kreditnih institucija, Upravni odbor dužan je da donese odluku o smanjenju redovne premije, odnosno o privremenom obustavljanju naplate redovne premije.

Ako se sredstva Fonda smanje na manje od 6% iznosa ukupnih garantovanih depozita svih kreditnih institucija, redovna premija će se odrediti na način da se minimalni ciljani nivo može dostići u roku od šest godina. Ako Fond, u skladu sa članom 50 ovog zakona, učestvuje u postupku sanacije, ta sredstva se ne računaju kod izračuna ciljanog nivoa iz stava 1 ovog člana. Fond obavještava Evropsku agenciju za bankarstvo do 31. marta tekuće godine o ukupnom iznosu garantovanih depozita u Crnoj Gori i iznosu sredstava Fonda na 31. decembar prethodne godine.

Sanacioni Fond

Radi obezbjeđenja sredstava za primjenu instrumenata sanacije i sanacionih ovlašćenja, osnovan je Sanacioni fond. Prvu uplatu redovnog godišnjeg doprinosa za kreditne institucije banke su izvršile najkasnije do 31. Jula 2022.god.

Kako su istakli iz CBCG, usvojeni su planovi sanacije za sve kreditne institucije, kojima se detaljno opisuje poželjna strategija sanacije određene kreditne institucije, uključujući i instrumente koji će se u sanaciji primijeniti.

Uz planove sanacije, kako su naveli, usvojena su i rješenja o minimalnom zahtjevu za regulatornim kapitalom i kvalifikovanim obavezama (MREL), koje su sve banke dužne pojedinačno dužne da održavaju na minimalnom nivou koji im je odredila CBCG.

Usvajanjem planova sanacije, kao i određivanjem MREL zahtjeva, CBCG obezbjeđuje da kreditne institucije imaju dovoljan kapacitet za pokrivanje eventualnih gubitaka i dokapitalizaciju, odnosno minimalni iznos regulatornog kapitala i kvalifikovanih obaveza koji se mogu kredibilno i izvodljivo smanjiti ili konvertovati u kapital.

Uvođenje Sanacionih planova i Sanacionog fonda kao novih mehanizama, očekivano je da ima pozitivan efekat na finansijsku stabilnost i dugoročnu održivost crnogorskog bankarskog sistema prilikom potencijalnih sanacija. Uz to, CBCG je na ovaj način uskladila svoje poslovanje sa centralnim bankama u Evropskoj uniji.

Prema Zakonu o sanaciji kreditnih institucija, teret sanacije prvo snose akcionari kreditne institucije u sanaciji. Prilikom primjene instrumenata sanacije, ili izvršavanja sanacionih ovlaštenja, Centralna banka polazi od ciljeva sanacije: obezbjeđivanja kontinuiteta u obavljanju ključnih funkcija kreditne institucije; izbjegavanja znatnog negativnog uticaja na stabilnost finansijskog sistema; zaštite budžetskih i drugih javnih sredstava, svođenjem na najmanju moguću mjeru korišćenje vanredne javne finansijske pomoći pri sanaciji kreditnih institucija; zaštite deponenata koji imaju garantovane depozite, kao i zaštite novčanih sredstava i druge imovine ostalih klijenata.

Bezgotovinska plaćanja, značaj i trendovi

Elektronsko bankarstvo – budućnost kojoj se banke moraju prilagoditi

Tržište samo po sebi tjera aktere na inovativnost, raznolikost i različitost od konkurencije. Istraživanja ukazuju da korisnici bankarskih proizvoda/usluga mijenjaju navike, pa imaju veći stepen prihvatanja inovacija iako imamo značajan broj klijenata koji još uvijek više preferiraju lični kontakt, dolazak u banku u odnosu na nove elektronske distributivne kanale. Kada govorimo o mobilnom bankarstvu (m-banking) odnosno mobilnom plaćanju (m-pay usluge) kao vid distributivnog kanala predstavlja još uvijek nedovoljno korišten kanal u odnosu na razvijene zemlje, kako banaka tako i potrošača. Prvi korak svakako treba da naprave banke, prihvatanjem i implementacijom, a zatim u cilju upoznavanja nastupiti sa promotivnim kampanjama sa akcentiranjem prednosti i uklanjanje barijere neobavještenosti, gdje Udruženje ima svoju specifičnu težinu predstavnika struke.

Platne kartice

Platne kartice sa aspekta efikasnosti, efektivnosti, korištenja resursa, troškova i prihoda, trebaju da imaju posebni tretman. U narednom periodu očekujemo implementaciju trendova iz svijeta koji se kod nas mogu tretirati kao inovacija. Očekuje se povećanja broja transakcija, broja aktivnih kartica, prosječnog iznosa potrošnje po kartici, gdje bi valjalo napraviti skup na kojem bi se okupili predstavnici proizvođača i izdavalaca kartica, trgovaca, predstavnika osiguravajućih kuća i svih institucija koje dodiruje razvoj ovog

vida poslovanja. Statistika na nivou sistema bi obuhvatala: Ukupan broj izdatih kartica; koliki je broj aktivnih; struktura debitne/kreditne/poslovne; prosječna vrijednost ostvarenih transakcija rast/opadanje; visina provizija i troškova koji prihvataju platne kartice koje su išle i do 3% vrijednosti prometa što destimuliše radnje, ali prihvatanje kartica povećava promet tako da treba imati osjećaj za mjeru uvažavajući interes svih strana involviranih u procesu.

Od januara 2024. U našem bankarskom sistemu imamo ograničenje visine međubankarskih naknada za plaćanje karticama. Novim Zakonom o međubankarskim naknadama i posebnim pravilima poslovanja u vezi sa platnim karticama, koji se primjenjuje od 9. januara 2024. godine, u potpunosti su regulisana sva pitanja u vezi međubankarskih naknada, ali i ograničena visina naknada koje se naplaćuju prilikom izvršavanja platnih transakcija.

Novom regulativom se tretira pitanje prethodno prisutnih različitih međubankarskih naknada za platne kartice i utvrđuje ograničenje visine međubankarskih naknada. Pružaocima platnih usluga, odnosno bankama, nije dozvoljeno da trgovcima naplaćuju međubankarsku naknadu veću od 0,2% vrijednosti transakcije za plaćanja debitnom karticom, odnosno 0,3% za plaćanja kreditnom karticom. Ograničavanje visine međubankarskih naknada dovodi do nižih trgovačkih naknada, čime će indirektno biti stvoreni preduslovi za sniženja cijena roba i usluga za potrošače. Visina međubankarskih naknada za platne transakcije debitnim karticama, koje su najčešće u upotrebi, kretale su se od 0,3% do 2,30%.

Očekujemo da će u narednom periodu sa PSD2 procesom zaživjeti osnivanje i poslovanje platnih institucija i institucija elektronskog novca, kao novih vrsta pružalaca platnih usluga.

Prema projekcijama razvoja, u narednih 20 godina bezgotovinsko plaćanje će biti trend, a pametni telefoni zamjenice plastične kartice. Važno je obezbjediti zaštitu korisnika usluga, ali i regulatorni okvir koji neće biti ograničavajuć za razvoj kartičarstva i usluga.

Trendovi u regionu u dijelu platnih usluga

Narodna banka Srbije je oktobra 2015.god. izdala prve dvije dozvole za pružanje platnih usluga privrednim društvima TENFORE d.o.o. Beograd i EKI TRANSFERS d.o.o. čime je počela da se širi mreža pružalaca platnih usluga u Srbiji, i povećava konkurencija bankama i Pošti u pružanju platnih usluga.

Zakon koji je usvojen 18. decembra 2014. godine počeo je da se primenjuje 1. oktobra 2015. kako bi svi učesnici imali prilike da se pripreme i prilagode novim pravilima. Kako se navodi u saopštenjima zvaničnika u Srbiji osnovni je cilj povećanje zaštite korisnika platnih usluga – stanovništva i privrede, kao i povećanje konkurencije na tržištu platnih usluga kako bi se povećao njihov kvalitet i snizile cene. Smatraju da im ovaj Zakon daje osnov za pojavu inovativnih i savremenih načina plaćanja, ali i da štiti korisnike u svim slučajevima kada koriste i tradicionalne i inovativne metode plaćanja.

Zakonom su jasno i detaljno definisana prava korisnika platnih usluga, primjera radi: rokovi izvršenja plaćanja su kraći, što znači da se, na primer, nalog za prenos i nalog za uplatu moraju izvršiti u okviru istog poslovnog dana, a momenat za obračun kamata na platnom računu može se razlikovati od momenata stvarnog zaduženja, ili odobrenja računa, ali isključivo tako da je u korist korisnika računa. Centralna banka-NBS je na taj način stvorila pravni okvir za dvije kategorije pružalaca platnih usluga: platne institucije i institucije elektronskog novca. Njihov ulazak na tržište je uređen i jasno definisan, gdje je jasno ukazano da su do usvajanja novih regula platne usluge mogle da pružaju isključivo poslovne banke i pošta. Sada učesnici na tržištu u Srbiji mogu da budu i novoformirana privredna društva, ili postojeća privredna društva ukoliko prošire svoju delatnost na pružanje platnih usluga, što je i poslovna šansa za sve. U Srbiji je početni kapital za ova pravna lica od 20.000 do 125.000 eura u dinarskoj protivvrijednosti, u zavisnosti od vrsta platnih usluga koje žele da pružaju.

Zakon, ukazuju da daje novi impuls razvoju e-trgovine i e-poslovanja, kroz uređenje elektronskog novca i mogućnost da se pružanjem platnih usluga bave i novi pružaoci platnih usluga – pre svega institucije e-novca, ali i platne institucije (na primjer, prihvatanje plaćanja platnim karticama na internet).

Teško da banke u Crnoj Gori mogu imati u skorije vrijeme konkurenciju u

platnom prometu, ali moramo biti svjesni trendova i učiniti sve da bankarski sistem bude što efikasniji, a time i konkurentniji u suočavanju sa svim izazovima.

PERFORMANSE PRIVREDE I MJERE ZA POSPJEŠIVANJE LIKVIDNOSTI

Udruženje može samostalno, ili sa nekom od crnogorskih institucija, biti inicijator okruglog stola gdje bi se razmatrale performanse privrede i stanje likvidnosti, u namjeri da se definišu predlozi za poboljšanje uslova poslovanja koji bi doprinjeli održivom privrednom rastu. Na skupu bi bili pozvani predstavnici svih relevantnih institucija za ekonomsku politiku, poreski sistem i poslovno izvještavanje. Predstavnici Ministarstva finansija, Ministarstva Ekonomije, Ekonomskog fakulteta, MONSTAT-a, Poreske uprave itd.

Slika stanja u crnogorskoj privredi, može da bude kvalitetnija ukoliko bi se institucionalno provjeravali istinitost finansijskih izveštaja preduzeća. Trebalo bi da se preispita Zakon o računovodstvu i da se donese primjeren za primjenu propis usklađen sa novim direktivama Evropske unije u toj oblasti. Nelikvidnost crnogorske privrede na kraju prošle godine iznosila je 1,18 milijardi eura, to su potraživanja koja povjerioci pokušavaju naplatiti blokadom računa. U blokadi je, prema podacima Centralne banke, bilo skoro 20 hiljada pravnih lica, ili svako peto preduzeće.

U odnosu na kraj 2019. godine, kada je vrijednost prinudne naplate iznosila 641 milion, nelikvidnost je porasla za 86 odsto. U istom periodu brutodomaći proizvod (BDP) je povećan sa 4,95 milijardi na 7,15 milijardi, koliko je procijenjen na kraju prošle godine, što je rast od 31 odsto.

U ekonomskoj teoriji se smatra veoma zabrinjavajućim kada nelikvidnost raste po većim stopama od BDP-a, jer to ukazuju na krizu privrednog poslovanja, visok rizik za naplatu potraživanja i rast nepovjerenja među privrednicima.

Kada se pogleda struktura nelikvidnosti, zabrinutost nije tolika jer se većina potraživanja odnosi na 50 najvećih dužnika koji su godinama u blokadi i čiji dugovi se samo gomilaju. Ima firmi koje su u blokadi i 20-ak godina.

Potrebno je donošenje novih zakonskih rješenja koji bi pojednostavili naplatu potraživanja i omogućili automatski stečaj. Treba insistirati na doslednoj primjeni zakona o izmirenju novčanih obaveza u komercijalnim transakcijama kao i preispitivanje donesene Strategije rješavanja nenaplativih kredita. Stoji ocjena da je nelikvidnost dugoročni problem i da je u praksi teško utvrditi kako ga sanirati. Neophodna je, prije svega, efikasnija realokacija resursa, a niska inflacija i euro kao valuta bi morali biti podrška realnosti novčanih tokova. Potrebno je da postoje jasni novčani tokovi, koji daju održiv ekonomski rast.

U Crnoj Gori prema zvaničnim podacima živi preko 96.000 staranaca sa statusom stalnog boravka, privremenog i produženog privremenog boravka. Prema zvaničnim podacima Ministarstva unutrašnjih poslova boravi 29.902 stranca po osnovu stalnog boravka, a po osnovu privremenog boravka u Crnoj Gori je ukupno 38 487 stranaca, dok po osnovu produženog privremenog boravka boravi ukupno 27.018 stranaca.

STRATEGIJA ZA RJEŠAVANJE PROBLEMATIČNIH KREDITA

Uloga države u rešavanju problematičnih kredita je da unaprijedi regulatorni okvir koji će olakšati čišćenje bilansa banaka i povoljnije kreditiranje zdravog dijela privrede. Banke bi morale skrenuti pažnju na procese koji nijesu efikasni, usaglasiti zajednički dokument kojim bi se obratili odgovarajućim institucijama sa definisanim zahtjevima i argumentima za unapređenje postojećeg stanja, kako utuženja, rokova i realnosti računovodstvenih iskaza, brzine prodaje hipotekovane imovine. U okviru sprovođenja Strategije bi se argumentovale izmjene i dopune Zakona o hipoteci, definisala potreba za Zakonom o proceniteljima vrijednosti nepokretnosti, gdje bi trebalo raditi na nacrtu, a onda ulazi u fazu javne rasprave. Ovim zakonom stvorili bi se uslovi za realnije procenjivanje vrijednosti kolaterale koju banke uzimaju za obezbeđenje kredita,

a licenciranje procenitelja nepokretnosti povećaće kvalitet usluga i poštovanje međunarodnih standarda u ovoj oblasti. Ne postoji uređena i validna baza podataka o realizovanim transakcijama vlasništva na nepokretnostima. Cijena bankarske usluge se povećava svakom novom procjenom, a bazom stvarnih prometovanih nekretnina i realizovanih cijena došlo bi se do statističkog podatka koji kvalitetnije odražava tržišna kretanja, smanjuje cijenu usluge i uvećava realnost mogućnosti naplate.

Prelivanje korporativnih problema moglo bi da uključuje sporiji ekonomski rast, veću nezaposlenost, pritisak na ugrožena domaćinstva, promjenjive cijene imovine i porast nenaplativih kredita u finansijskim institucijama. Situaciju bi mogli da pogoršaju i drugi faktori, kao što je aprecijacija dolara, što bi doprinijelo pritiscima s kojima se suočavaju mnoge ekonomije u razvoju. Preporuka je: **Prvo**, zemlje u kojima kompanije propadaju – ili će propadati – moraju da izgrade efikasne sisteme za nesolventne i olakšaju tržišno vođeno restrukturiranje teško zaduženih firmi kako bi obuzdale sistemske rizike. Pripremljenost zemalja u kriznim situacijama i okviri za rješavanje nesolventnosti su od velike važnosti i trebalo bi da budu poebno ojačani u ekonomijama u razvoju. **Drugo**, zemlje bi trebalo da nastave da koriste makro i mikroprudencijalne politike koje ciljaju na visokorizične sektore i zajmoprimce. Kako bi ograničile mogućnost prelivanja krize na finansijski sektor, zemlje bi za banke i druge finansijske institucije trebalo da koriste makroprudencijalnu politiku koja je na strani kreditora. Na primjer, poboljšanjem transparentnosti imovine i obaveza zajmodavaca, uzdržavanjem od daljeg kreditiranja firmi koje ne mogu da plate postojeće dugove, jačanjem kapitalnih rezervi i sprovođenjem sveobuhvatnih stres-testova.

Treba raditi i na odgovarajućim propisima u pravcu poboljšanja poreskog tretmana nenaplativih kredita i razvoja tržišta otkupa i prodaje nenaplativih kredita. Takođe, po ugledu na trendove u okruženju sagledati mogućnosti da Ministarstvo pravde, u saradnji sa Svetskom bankom, ili nekom insitutucijom Evropske unije, otpočne obuku sudova i sudija za predmete koji se bave nenaplativim kreditima, što kao primjer imamo u regionu.

Udruženje banaka uz saglasje članica i uz saradnju sa Privrednom komorom

i svih zainteresovanim stranama treba da podrži donošenje Strategije u kojem bi se na sveobuhvatan način ponudila rješenja za identifikovane probleme, uzroke i neophodne mjere za održivo rešavanje problema NPL-ova. Za njegovu realizaciju neophodno je uključanje svih relevantnih institucija, poštovanje rokova i uključanje bankarskog sektora i drugih učesnika na finansijakom tržištu u sprovođenju pojedinačnih rješenja iz akcionih planova. Pitanje problematičnih kredita treba da se rješava na održiv način kako bi bankarski sektor bio u potpunosti u stanju da obnovi kreditiranje ekonomskih održivih privrednih subjekata. Kako finansirati stručnu pomoć u evaluaciji firmi u problemima, kao ključnom elementu u odlučivanju daljih radnji. EBF i EBC su kao reakciju na posledice pandemije i očekivani rast NPL-ova dali instrukciju o uspostavljanju Assets management company ili firmi koje bi se u svakoj članici EU bavila otkupom loših potraživanja i na taj način relaksirali se bilansi banaka uzrokovani između ostalog i pandemijom ili višom silom, gdje uloga države dolazi do izražaja akcijama za održiv sistem i pripremu za rast.

Zeleno finansiranje i ESG

Svaka banka treba da procjenjuje klimatske rizike, da ih prati, njima upravlja i o njima izvještava. Bitno je identifikovati sve izloženosti ovom riziku. Banke ne mogu za klimatske rizike u potpunosti iskoristiti postojeću arhitekturu upravljanja rizicima. Ovo proizilazi iz činjenice da se klimatski rizici ostvaruju u dužem vremenskom periodu, što zahtijeva produženje perioda strateškog planiranja banaka (period duži od pet godina).

Udrženje banaka Crne Gore je postalo je članica Mreže za održivo bankarstvo i finansiranje (The Sustainable Banking and Finance Network – SBFN), koju podržava Međunarodna finansijska korporacija (International Financial Corporation – IFC). Riječ je o svjetskoj platformi za razmjenu znanja i izgradnju kapaciteta o održivom finansiranju za regulatore finansijskog sektora i granska udruženja tržišta u nastajanju i ekonomija u razvoju.

UBCG se 10.04.2024. nakon prihvatanja našeg apliciranja, dobila potvrdu i pismo dobrodošlice od čelnika SBFN g-dina Alfonso Mora koji je naglasio da se raduje zajedničkom radu na promovisanju ekosistema koji vješto upravlja

rizicima i učinkom ESG. Ova saradnja će podržati razvoj nacionalne održive finansijske mape, pomažući da se kapital usmjeri ka inicijativama koje ispunjavaju ekološke i društvene ciljeve.

U cilju usklađivanja poslovanja finansijskog sistema Crne Gore sa evropskim i globalnim standardima održivog razvoja i ESG principima, Savjet je 24.03.2025.god. usvojio Mapu puta finansijskog sektora ka održivim finansijama. Ovaj dokument pruža strukturisan pristup integraciji ekoloških, društvenih i upravljačkih kriterijuma u finansijsko odlučivanje, jačanju ekonomske otpornosti i podsticanju društvene jednakosti, čime se daje značajan doprinos tranziciji cjelokupnog društva ka održivom razvoju. Kreiranjem Mape puta finansijskog sektora ka održivim finansijama (Mapa puta) uspostaviće se jedinstvena strategija koja obuhvata više međusobno povezanih ciljeva usmjerenih ka bržoj tranziciji crnogorskog finansijskog sektora ka održivom poslovanju. Na ovaj način daće se značajan doprinos tranziciji cjelokupnog društva ka održivom razvoju.

Banke više ne mogu samo da se izjasne o namjeri da usklade svoje aktivnosti sa Pariskim sporazumom do 2050. godine, već moraju da izvrše strukturne promjene u svom načinu poslovanja kako bi bile sigurne da zaista ostvaruju taj cilj i da izbjegnu nagomilavanje rizika za njih i cijeli finansijski sistem. Klimatski rizici treba da budu dio strategije za upravljanje rizicima banke i poslovnog modela, čija se otpornost na ove rizike razmatra u kratkom, srednjem i dugom roku. Svoje strateške ciljeve banka treba da postavi i u odnosu na klimatske promjene. U tom smislu, banka treba da koristi analizu scenarija koji uključuje klimatske rizike, a koja je važna za razumijevanje stepena izloženosti klimatskom riziku. Svaka banka treba da razmotri mogućnost ponude zelenih proizvoda i usluga. Bitno je uspostavljanje komunikacije bankesa klijentima u cilju realizacije njihovih klimatskih ciljeva. Ponuda proizvoda treba da je usklađena sa strategijom klimatskih promjena.

Postoji nekoliko kanala transmisije zelene politike finansiranja na operativni nivo sa konkretnim rezultatima. Naime, doprinos finansijskog sektora u očuvanju ekosistema zemlje treba da se oslanja, kako na kanal finansiranja

investicija u proizvodnji proizvoda i usluga, tako i na doprinos promjenama potrošačkih navika. Banke u Crnoj Gori odobravaju sljedeće kategorije kredita za različite namjene, i u svaku od njih se može uvrstiti komponenta doprinosa očuvanju prirodne sredine: likvidnost za obrtna sredstva; realizacija investicionih programa; izgradnja građevinskih objekata i adaptacija; refinansiranje obaveza prema drugim bankama; kupovina akcija; kupovina zemljišta; nabavka osnovnih sredstava; priprema turističke sezone; gotovinski – nenamjenski krediti; kupovina robe široke potrošnje; kupovina automobila; kupovina stanova i adaptacije; krediti za poljoprivredu; krediti za obrazovanje i dr. Kreirajući uslove, prvenstveno kamatnu stopu i uslove kredita, odnosno nivo kolaterala, banke i druge institucije mogu da utiču na pojedinca ili preduzeće da ponašanje usmjeri ka zelenim izborima.

Konkretno, šta to znači? Davanje prioriteta u finansiranju treba da bude postavljeno kroz relaksiranje i standarda i uslova finansiranja upravo za aktivnosti kojima se ne pričinjava šteta životnoj sredini. Sistemski pristup znači da su u kreiranje kreditne politike uključeni i regulator i banke, te da postoje stimulatívne norme u regulatornom okviru kod opterećenja kredita, inicijativa da se zeleni projekti finansiraju sa manje zahtjeva, a posljednično i sa manje troškova. Takođe, treba iskoristiti međunarodne finansijske institucije – kreditore, odnosno izvore finansiranja za domaće banke, koji već nude povoljnija sredstva upravo za ovu vrstu kreditiranja. Na taj način uticaće se na usmjeravanje sredstava na finalnu potrošnju ka „zelenijim“ projektima. Svijest, znanje i širenje kulture „zelenog“ ponašanja (green culture) se na taj način kanališu i prenose u svim fazama proizvodnje i potrošnje dobara.

Naime, ključni faktor kod finansiranja „zelenih“ projekata treba da se odnosi na zaštitu životne sredine u svim fazama proizvodnje: na samom početku proizvodnog lanca, korišćenje materijala koji nemaju štetni uticaj na prirodu (pogon na obnovljive izvore energije, recikliranje postojećeg otpada, što veća upotreba prirodnih materijala i to opremom koja ne emituje štetne materije u prirodi i sl), u fazi pakovanja odabrati ambalažu sa što manje štetnim uticajem na prirodu, poput papira, stakla, obnovljivih i biorazgradivih materija. U fazi marketinga treba pokazati sopstvenu društvenu odgovornost u zaštiti životne sredine: društvene kampanje, motivacija zaposlenih, imidž zelenog okruženja, promovisanje dolaska na posao korišćenjem javnog

prevoza, bicikla ili električnih trotineta i sl, a u fazi distribucije smanjiti prevoz sa emisijom štetnih gasova.

Presude Osnovnog suda u Podgorici, povodom kolektivne tužbe CEZAP vs CKB gdje je na sugestiju Odbora za Pravna pitanja angažovana advokatska kancelarija – nema još uvijek presude.

Zadnja informacija jeste da su predstavnici CKB na Višem sudu tražili reviziju presude koju je Viši sud usvojio. Uzevši u obzir značaj i dalekosežnost **presude Osnovnog suda u Podgorici, povodom kolektivne tužbe CEZAP vs CKB** i pravo na naplatu naknade za obradu kreditnog zahtjeva. Kao prilog konstruktivnom pristupu UBCG je OD dostavilo najnovije aktivnosti u EU povodom prava potrošača u bankarskom poslovanju, gdje se definišu kako naknade kod kreditnih aktivnosti, tako i naknade po drugim osnovama-platnom prometu i sl. u originalu na engleskom (šira verzija) i dio koji se odnosi na potrošačke kredite koji sam preveo za našu potrebu. Pored prethodnog dat je i uvid u dopis prema advokatu CEZAP odnosno medijski odgovor na tadašnji napad na pravo banaka po osnovu naknada za odobravanje kredita, za održavanje računa i sl. kao i sublimat presuda u Austriji i Češkoj, koje su u korist banaka.

Neujednačenost sudske prakse koja se ukazala u regionu po ovom pitanju, predstavlja značajan pokazatelj odsustva pravne sigurnosti i pravne države, kao temeljnih ustavnih principa demokratski uređene države. Ishod jednobraznosti i pravovremenog stava povodom ovog pitanja značajan je sa više aspekata, jer ishod neposredno utiče na stabilnost bankarskog sistema sa jedne strane, ali i legitimna očekivanja i pravnu sigurnost klijenata (privrede i potrošača) sa druge strane, što ukazuje i na veliki društveni i ekonomski značaj.

Za tuženu stranu je opravdano, da naknada za obradu kredita zavisi od iznosa kredita, jer se kod većih iznosa povećava radno opterećenje, kao i rizik odgovornosti za greške u kontroli kredita. Isto tako su naknade za upravljanje (bankovnih) računa prihvatljive. Troškovi obuhvaćeni u tim naknadama nijesu pokriveni samom kamatom. Zbog toga je u principu dozvoljeno naplaćivanje posebne naknade za upravljanje računom.

Obrada zahtjeva za kredit nije samo prateća usluga prenosa kapitala (i kreditnih obaveza), već je neophodan preduslov za zaključivanje ugovora o kreditu. Ovo razmatranje ukazuje na to, da se naknada za obradu kredita smatra dijelom naknade za prenos kapitala.

Pregled i prijedlog Programa UBCG sačinio,
Generalni sekretar UBCG
mr Bratislav Pejaković